

Valami váratlan csoda azonban földhöz szögezi őket. Ime: egy ágyúlövés dördül el és ugyanabban a pillanatbn füst-, por- és kő-oszlop emelkedik vagy 30 méter magasságba a tankok háta mögött. És aztán még két lövés jobbról és balról.

A tankok az első meglepetésben megállnak és kis körszerű mozdulatokat hajtanak végre, mintha kérdőjeleket akarnának leírni. És aztán egymás mellett helyezkednek el.

Mily elhibázott lépés!

Egy ágyugolyó hatalmas zajjal furja magát a gépekbe és darabokra tépi azokat. Még egy perc és a riff ellentámadási, vad és rekedt kiáltások kórusában, megindul...

GÖBBELS EROBERT DIE WELT

(Editions du Phénix, Paris)

Göbbels a világhódító: még viccnek is rossz. Jack Iwo, a Phoenix Könyvtár egyik kötetében bizonyítja, hogy ez a vicc a legkomolyabb valóság. Hogy Göbbels a propaganda ördögi mestere, azt rég tudtuk, hogy nélküle Hitler elképzelhetetlen, az sem ujság, de konyhájába betekintést igazában csak most nyertünk. Pedig arzenáljának csak egyik csücskét láttuk: a rádiópropagandát, mégis a nemzetiszocializmus hatásának a megértéséhez egy lényeges lépéssel kerültünk közelebb. Pontos tervszerűség dolgozik itt. Az ösztönpropaganda látszólagos spontaneitását; a stratégiai mestermű precizitása vetíti. Göbbels rádióhullámai a pergőtűz szerepét játsszák. Rohamra, valósitásra csak a kiérlelés állapotában kerül sor. Amikor már meg van a kellő hangulat, akkor a hitleri törvény és intézkedés, a világszenzációs bejelentés vagy puccs már csak a logikus pontot teszi. Zsidótörvények, Saarmegszállás, osztrák propaganda, Rajnazona, orosz kereszteshadjárat, Henlein: mindezt a rádió pergőtűze érlelte valósággá. Hogy az eszközök: demagógia és hazugság (amit a részletesen idézett hangjátékok példáznak)? A fő, hogy célba találnak. Délamerika részére külön „adások” vannak. Amit a fasizmus, európai tömege is kívét már magából, az még mindig hathat ott, ahol azt kontrollálni nem lehet. És az ellenpropaganda? A rádióprogramok érthetően beszélnek róla. Göbbels rádiógyőzelme teljes. Jack Iwo a dokumentáló, tele keserűséggel bucsuzik könyve végén: „A Göbbels propaganda attackjai elleneben, a Harmadik Birodalom pergőtűzében a kultura tízezres kilowattjai elnémultan hallgatnak.” (F.)

Sikert, eredményt leginkább oly' emberek érnek el, kiket cselekvésre valami hajtóerő ösztönöz: gyűlölet, szeretet vagy becsvágy. A közömbösök sohse érnek el semmit. Legfeljebb arra jók, hogy a fékező szerepét játsszák. Pedig még a legközömbösebben is, ködösen bár, de mégis élnek ezek a hajtóerők. Göbbels ezeket a fejletlen ösztönöket kipiszkálta a közönyösök nagy, de elhanyagolt tömegeiből és tudatosan ápolja. A kiáltás: „Deutschland erwache” nem Németországnak szólt, de a közönyösök elkorcsosult ösztöneinek: a gyűlöletnek, szeretetnek és becsvágyak.

Gyűlölet: a szellemi kiskorúak gyűlölete a szellem felnőttejéi iránt.

Szeretet egy glorifikált vezér-egyéniség iránt és becsvágy: vezetői pozícióba kerülni, akármilyen kicsibe, jelentéktelenbe, de odakerülni!

Göbbels a 20. század módszereivel prédikál gyűlöletet, szeretet és becsvágyat és prédikációja a rendelkezésére álló hatalmi eszközök révén milliószorosan felnagyítva eljut a föld legelrejtettebb zugába is.

Mialatt az összes többi pártok mindenféle alkalmas vagy alkalmatlan eszközzel mindig csak a velük szemben álló ellenféllel hadakoztak, addig

a nemzeti szocializmus, különösen pedig Göbbels a közönyösök felébresztésére fordították a főfigyelmet. A közönyösöknek ezzel az elfelejtett hádával a nemzetiszocializmus ellenfelei nem számoltak. Ezért volt számításuk mindig hamis és Göbbelsé mindig igaz. Ennek a helyes számításnak volt az eredménye először Berlin, majd Németország, végül pedig az egész világ meghódítása, ha ez a világ nem eszmél: az általa elhanyagolt közömbösök tömegére.

Göbbels ma még nem hódította meg a világot, de célja változatlanul ez a világhódítás. Tudom, hogy a világ összes politikusai és az egész Németországon kívüli emberiség megmosolyogják ezt az állításomat és kézlegyintéssel intézik el. De éppen ez a mód, hogy így reagálnak: ez van pontosan belekalkulálva Göbbels számításaiba. Receptje végtelenül egyszerű, annyira szimpla, hogy a rutinizált politikusok, a tudósok és szellememberek nevetségesnek, lényegtelennek és így veszélytelennek fogják fel. Ők, akik komplikált gondolkodáshoz és metódusokhoz vannak szokva, megvetően mosolyogják le a göbbelsi propaganda lomposágát, annak ellentmondásait és logikátlanságát. De elfelejtik, hogy Göbbels nem a régi fegyverekkel küzd, hogy egészen új utakon járva, még álmában sem gondol arra, hogy ellenfelei fegyvereit használja.

Ő a gázbombát választja, amikor ellene vitőrrel jönnek. Még a megszokott küzdőket is kerüli. Új terrénomot szerzett magának és ellenfeleit erre az általa kijelölt harcmezőre kényszeríti. Emellett oly' fegyvereket használ, melyekről tudja, hogy ellenfelei megvetik... Mit ér a legjobb ágyú és tank, ha a kiszolgáló legénység számításán kívül hagyja, hogy az ellenség gázzal dolgozik. A Göbbels-propaganda az egész világot ilyen mérges gázzal rohamozza. És a többi népek a mai napig sem tettek semmi óvintézkedést a Göbbels-féle mérges gázok ellenében. A gáz minden akadály nélkül száll be országukba és mégcsak nem is gondolnak arra, hogy védekezni kellene ellene, arról nem is beszélve, hogy ők is alkalmazták.

Göbbels mesteri módon ismerte fel a német kispolgár mentalitását és propagandáját pontosan ehhez a mértékhez szabja. Eszéágában sincs, hogy ellenfeleit meggyőzze. Hogy tanításainak nincs tartalma: azt ő jobban tudja, mint ellenfelei. Ez a tanítás csak állítani tud, de sohse bizonyítani... Huxley a tavalyi párisi irókongresszuson kijelentette: „Minden tulhajtott propaganda végül is önzsirjába fullad egyszerűen azért, mert ez a propaganda azoknál, akiket meg akar fogni, a végén mégis csak unalmat és elkeseredést szül.” Ez a mondat klasszikus példája annak, hogy a szellemelit a Göbbels-propagandát teljesen félreérti. Ez az elit utálattal fordul el Göbbels módszereitől. Csupán azt a csekélységet felejt el, hogy a Göbbels propaganda nem őket akarja megdolgozni, de a gondolkodásra lusta vagy a csak felületesen gondolkodók mindenki által elhanyagolt tömegeit.

MAI OROSZ DEKAMERON

(Szerkesztette: Illyés Gyula. Fordította: Gellért Hugó. Nyugat kiadás.)

Alig ismert világ bontakozik ki az új orosz írók beszámolóí nyomán, s a világ, ami kibontakozik, mégis inkább emberi, minisem politikai. Pontosabban: inkább a természettel és az ember ősi ösztöneivel tart fenn kapcsolatot, mintsem gazdasági és politikai állapotával. Alig hihető, hogy ezt a kötetben tartalmazott írásművek speciális karaktere eredményezné, inkább hihető, hogy akik e közleményeket írják, művészek voltak. Az új orosz irodalom már tuljutott romantikusan kritikus állapotán.